

ROZSUDOK
V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Martina Vladika a sudcov JUDr. Jozefa Kolcuna a JUDr. Ivana Machyniaka v právnej veci žalobcov **1/ Š. K.**, bývajúceho v B., zastúpeného JUDr. E. L., advokátkou v B., **2/ A. D.**, bývajúcej v B., **3/ Š. K.**, bývajúceho v B., proti žalovanému **1/ P. K.**, bývajúcemu v B., zastúpenému JUDr. J. H., advokátom v B., **o vrátenie darov a určenie neplatnosti kúpnej zmluvy a závetu**, vedenej na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 9 C 40/2001, o dovolaní žalobcu 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 19. októbra 2006 sp. zn. 9 Co 115/2006

t a k t o :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 19. októbra 2006 sp. zn. 9 Co 115/2006 a rozsudok Okresného súdu Bratislava III z 21. septembra 2004 sp. zn. 9 C 40/2001 a vec vracia Okresnému súdu Bratislava III na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Okresný súd Bratislava III rozsudkom z 21. septembra 2004 č.k. 9 C 40/2001-302 zamietol žalobu žalobcov, ktorou sa domáhali voči žalovanému vrátenia všetkých darov uvedených v darovacích zmluvách z 11.12.1996 a z 3.11.1999 zapísaných toho času na liste vlastníctva X. katastrálne územie R., určenia že kúpno-predajná dohoda zo dňa 17.5.2000 a jej dodatok z 26.6.2000 uzavretá medzi žalobcami a žalovaným ohľadne nehnuteľností zapísaných na liste vlastníctva X. katastrálne územie R. a to rodinný dom súpisné č. I., parcelné č. X. o výmere X. m² zastavaná plocha a garáž súpisné

č. X. stojacej na parcele č. X. je neplatná a určenia, že závet uzatvorený dňa 3.11.1999 je neplatný. Prvostupňový súd svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že žalobkyňa 2/ A. K. (poznámka dovolacieho súdu t.č. už nebohá) bola pozbavená spôsobilosti na právne úkony s tým, že od roku 1999 trpí vážnym psychickým ochorením v dôsledku ktorého nie je schopná vôbec robiť právne úkony. Vzhľadom na tú skutočnosť je potom potrebné posúdiť platnosť právnych úkonov vykonaných žalobkyňou 2/ a to najneskôr od roku 1999. Nemohol však určiť neplatnosť darovacích zmlúv uzavretých 11.12.1996 a 3.11.1999 bez samotného návrhu v tomto smere aj keď okolnosť absolútnej neplatnosti v tomto konaní z vykonaného dokazovania zistil. Čo sa týka návrhu na určenie neplatnosti kúpno-predajnej dohody uzavretej medzi účastníkmi 17.5.2000 vrátane dodatku z 26.6.2000 nemožno návrhu ani v tejto časti vyhovieť rovnako z dôvodu ako je uvedený vyššie keď k odstúpeniu od nej nedošlo zo strany žalobkyne 2/ platným spôsobom, keďže táto je pozbavená spôsobilosti na právne úkony. Aj návrh na určenie neplatnosti závetu, ktorý spísala A. K., žalobkyňa 2/ 3.11.1999 pred svedkami i na tento pre prípad smrti sa vzťahuje rovnaký dôvod absolútnej neplatnosti.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 19. októbra 2006 č.k. 9 Co 115/2006-370 na odvolanie žalobcov potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa. Stotožnil sa so závermi súdu prvého stupňa, a to i pokiaľ ide o poukázanie na morálnu a spoločenskú neprijateľnosť správania sa tak opatrovníčky žalobkyne 2/, ako aj zástupcu žalobcov z hľadiska štátom mimoriadne chránených rodinných a spoločenských vzťahov.

Proti tomuto rozsudku dovolacieho súdu podal dovolanie žalobca 1/, ktorého prípustnosť odvodzoval z ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. a dôvodnosť z ustanovenia § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. Žiadal ho spolu s rozsudkom súdu prvého stupňa zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Poukázal na formálny (arbitrárny) postup okresného súdu, keď sa nevyrovnal so žalobou na plnenie – vydanie nehnuteľnosti, ktorú treba považovať za jedine správnu formu žalobného návrhu. Nesprávne okresný súd považoval zastúpenie splnomocnencom vystavené dvomi splnomocniteľmi za neplatné, pretože opomenul skutočnosť, že sporné nehnuteľnosti patrili do BSM žalobcov a úkon jedného z nich bol platný a spôsobilý dotknúť sa celej veci. Posudzovanie platnosti (neplatnosti) kúpnej zmluvy mal založiť na nedostatkoch vôle a jej prejavy – simulovaný a disimulovaný úkon, keď namiesto darovacej zmluvy bola uzavretá zmluva kúpna, ale bez vyplatenia ceny, ktoré ju robili absolútne neplatnou a ku ktorej súd prihliadne ex officio. V uvedenom postupe

nižších súdov treba vidieť odopretie súdnej ochrany tvrdenému majetkovému právu, kedy žalobcom sa v dôsledku absolútne formálneho postupu vnucuje podanie novej žaloby, hoci súdom nič nebránilo, aby o tomto práve rozhodli na podklade existujúcej žaloby. Tento nesprávny myšlienkový postup súdov založil dovolací dôvod podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. (tzv. denegatio iustitiae).

Žalovaný vo svojom vyjadrení k dovolaniu žalobcu 1/ žiadal dovolanie zamietnuť s poukazom na správnosť skutkových a právnych záverov oboch súdov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané včas osobou oprávnenou na tento opravný prostriedok, skúmal najskôr splnenie procesných podmienok, ktoré mu odôvodňujú preskúmať vecnú stránku napadnutého rozhodnutia. Dospel k záveru, že tie sú splnené, preto pristúpil k meritórnemu preskúmaniu napadnutých rozhodnutí (§ 242 ods. 1 O.s.p.).

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. možno rozhodnutie odvolacieho súdu preskúmať len z dôvodov uplatnených v dovolaní. Z tejto zásady viazanosti použitými dovolacími dôvodmi predstavujú výnimku vady konania podľa § 237 O.s.p. a – ak je dovolanie prípustné – iné vady konania, ktoré mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, ku ktorým dovolací súd prihliadne z úradnej povinnosti bez ohľadu na to, či boli v dovolaní uplatnené. Vady konania uvedené v ustanovení § 237 O.s.p. dovolateľ namietal a podávajú sa aj z obsahu spisu, preto je aj dovolanie v tejto veci prípustné.

V zmysle ustanovenia § 237 O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak bolo postihnuté niektorou z procesných väd vymenovaných pod písmenom a/ až g/ tohto ustanovenia. Prípustnosť dovolania nie je však daná už tým, že dovolateľ takúto vadu konania tvrdí, ale až zistením, že konanie je takouto vadou skutočne postihnuté.

Podľa § 237 písm. g/ O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu ak rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Podľa § 14 ods. 2 O.s.p. na súde vyššieho stupňa sú vylúčení i sudcovia, ktorí rozhodovali vec na súde nižšieho stupňa, a naopak. To isté platí ak ide o rozhodovanie o dovolaní.

Zo záhlavia dovolaním napadnutého rozsudku ako i zápisnice o pojednávaní odvolacieho súdu vyplýva, že členom senátu, ktorý rozhodoval o odvolaní žalobcov proti rozsudku súdu prvého stupňa z 21. septembra 2004 bol JUDr. R. H.. Ten ako je zrejmé z obsahu spisu bol samosudcom súdu prvého stupňa, ktorý na začiatku konania vykonával prvé procesné úkony tohto súdu. Ide o vydanie uznesenia z 23. apríla 2001, č.k. 9 C 40/2001-39, ktorým bolo vydané predbežné opatrenie zákazu scudzenia nehnuteľnosti a o uznesenie z 11. marca 2002 č.k. 9 C 40/2001-122, ktorým súd prvého stupňa konanie prerušil do právoplatného skončenia veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 25 Nc 1112/2001. JUDr. R. H. ako sudca prvostupňového súdu dokonca dňa 30.10.2002 nariadil ústne pojednávanie, na ktorom vypočul účastníkov konania a uznesením pripustil rozšírenie pôvodného žalobného návrhu. I keď teda JUDr. R. H. ako samosudca súdu prvého stupňa o veci meritórne nerozhodol, vydal vo veci rozhodnutia, hoci nemeritórne, to však postačí k záveru o tom, že bol vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci na odvolacom súde. Konanie je tak postihnuté vadou uvedenou v § 237 písm. g/ O.s.p., a k nej je dovolací súd povinný prihliadnuť napriek tomu, že žalobca 1/ v dovolaní ju nenamietal.

Ohľadne námietky zaujatosti sudcu Okresného súdu Bratislava III JUDr. Ľ. S., ktorú žalobcovia vzniesli v odvolacom konaní podaním z 12.10.2005 (č.l. 344 predmetného spisu) je potrebné uviesť nasledovné:

Ak je námietka vylúčenia sudcu vznesená až v odvolaní proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa (ako tomu bolo v prejednávanej veci) zaoberá sa ňou odvolací súd v rámci prieskumu napadnutého rozhodnutia ako predbežnou otázkou. Ak urobí záver, že námietka je dôvodná, t.j. že v konaní pred súdom prvého stupňa konal a rozhodoval sudca vylúčený v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p., nemôže prvostupňové rozhodnutie ani potvrdiť ani ho zmeniť, ale také rozhodnutie musí byť zrušené (§ 221 ods. 1 písm. g/ O.s.p.) a vec vrátená tomuto súdu

k ďalšiemu konaniu. Okolnosť, že o veci rozhodol vylúčený sudca, je totiž vadou konania pôsobiacou zmätočnosť napadnutého rozhodnutia. Ak však dôjde odvolací súd k záveru, že námietka vylúčenia sudcu je neopodstatnená, nevydáva o tom samostatné rozhodnutie; svoj záver (riešenie predbežnej otázky) o nezaujatosti sudcu súdu prvého stupňa odôvodní v písomnom vyhotovení rozhodnutia o odvolaní, či už rozhodnutie prvého stupňa potvrdzuje ako vecne správne (§ 219 O.s.p.), mení ho (§ 220 O.s.p.) alebo ho zrušuje (§ 221 O.s.p.) z niektorého iného dôvodu než pre tvrdenú zmätočnosť spôsobenú rozhodovaním vylúčeného sudcu. V predmetnej veci odvolací súd pochybil, keď o námietke zaujatosti obsiahnutej v podaní z 12.10.2005 urobenej v odvolacom konaní vôbec nerozhodol (ani samostatným výrokom ani neriešil otázku ako predbežnú), čo je zrejmé z potvrdzujúceho rozsudku odvolacieho súdu, ako aj z odôvodnenia jeho rozhodnutia. Konanie je tak postihnuté vadou uvedenou v § 237 písm. g/ O.s.p. na ktorú je dovolací súd povinný prihliadnúť napriek tomu, že ju žalobca 1/ v dovolaní neuplatnil.

Podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. je dovolanie prípustné, ak bola účastníkovi odňatá možnosť konať pred súdom. Odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť taký postup súdu, ktorým účastníkovi odníma možnosť zrealizovať tie procesné práva, ktoré mu zákon priznáva. Pritom však nie je rozhodujúce, či bola účastníkovi odňatá možnosť konať postupom odvolacieho súdu, alebo či sa tak stalo v dôsledku postupu súdu prvého stupňa a odvolací súd neurobil v tom nápravu. Práve o taký prípad vady konania ide aj v posudzovanej veci, keď na základe formálneho (arbitrárneho) postupu okresného súdu sa tento nevyrovnal so žalobou na plnenie – vydanie nehnuteľností, ktorú treba považovať za správnu formu žalobného návrhu. Nesprávne okresný súd považoval zastúpenie splnomocnencom vystavené dvomi splnomocniteľmi za neplatné, pretože pominul skutočnosť, že sporné nehnuteľnosti patrili do BSM žalobcov a úkon jedného z nich (manžela) bol platný a spôsobilý dotknúť sa celej veci. Právo na súdnu ochranu je nielen právom procesným ale aj právom ústavným, na ktoré sa vzťahuje poučovacia povinnosť súdu podľa § 5 O.s.p. V uvedenom postupe nižších súdov treba vidieť odopretie súdnej ochrany tvrdenému majetkovému právu opierajúcemu sa o ustanovenie § 123 Občianskeho zákonníka. Tento nesprávny postup súdov založil dovolací dôvod podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. (tzv. denegatio iustitiae).

Najvyšší súd preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj rozsudok okresného súdu zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie (§ 243b ods. 1, 2 O.s.p.) s tým, že právny názor vyslovený v tomto rozsudku je preň záväzný.

Z týchto dôvodov sa dovolací súd už nemohol zaoberať ostatnými vecno-právnymi námietkami dovolateľov, lebo tieto bude riešiť v ďalšom konaní okresný či krajský súd.

Naostatok je potrebné uviesť, že žalobkyňa 2/ A. K. zomrela dňa X.. Ako univerzálni sukcesori prichádzajú po nej do úvahy okrem žalovaného P. K. aj A. D., ktorá je v záhlaví uvedená ako žalobkyňa 2/ a Š. K., ktorý je uvedený v záhlaví ako žalobca 3/.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 26. februára 2008

JUDr. Martin V l a d i k, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: